

УДК 821.133.1.3'6.09

DOI <https://doi.org/10.32782/2412-933X/2024-XX-1>

ТВОРЧИСТЬ ДАНИЕЛЯ ПЕННАКА: ВІД ЕСЕ ДО СІМЕЙНОЇ САГИ ТА ДИТЯЧИХ ТВОРІВ

Александрова Ганна

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української та зарубіжної
літератури та порівняльного літературознавства
Бердянський державний педагогічний університет
ORCID ID: 0000-0001-7687-2188

У статті аналізується творчість сучасного французького письменника, есеїста, прозаїка, автора детективних творів і творів для дітей Даніеля Пеннака. Талановитий оповідач, книги якого приваблюють простотою, іронічним характером та ігровим аспектом. Своєю творчістю автор спричинив справжню «Пеннакоманію» не лише в себе на батьківщині, а й в багатьох інших країнах. У дослідженні проаналізовано три основні напрями творчості письменника: родина і дитинство, пригоди та література. Він широко використовує свій особистий досвід читача, романіста і викладача, переосмислюючи місце та роль літератури в освіті й повсякденному житті.

У «Сазі про Малоссенів» автор показує особливості життя великої родини Малоссенів, яку очолює старший брат Бен, у контексті життя паризького різнонаціонального кварталу Бельвіля. Бен володіє вмінням притягувати до себе різного роду пригоди й неприємності. Сам він виступає у ролі цапа відбувайла, працюючи спочатку у великому магазині, а потім – у книжковому видавництві. Його життя, сповнене пригоди, пов'язане з вихованням молодших братів і сестер та з літературою. Автор міфологізує як персонажів саги, так і художню дійсність своїх творів, розкриваючи в центрі своєї творчості міф про цапа відбувайла.

Тема дитинства пов'язана з трилогією про хлопчика Камо, якого хвилюють проблеми, дружби, спілкування, родини. Окреме місце у творчості Д. Пеннака займає есеїстика, зокрема роздуми про військову службу, читання, місце книги в життя людини. У книзі «Як роман» французький письменник Даніель Пеннак сформулював десять ключових правил дитячого читання і тим самим створив своєрідну декларацію прав читача. У всіх своїх творах Д. Пеннак переосмислює місце і роль літератури в освіті та повсякденному житті. Незалежно від жанру його книги поділяють єдність тону, мови, стилю.

Ключові слова: детектив, есе, проза, французька література, роман, цап відбувайло, міфологізація.

Aleksandrova Hanna

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Ukrainian and Foreign Literature
and Comparative Literature
Berdyansk State Pedagogical University

CREATIVITY OF DANIEL PENNAK: FROM ESSAY TO FAMILY SAGA AND CHILDREN'S WORKS

The article analyzes the work of contemporary French writer, essayist, prose writer, author of detective works and works for children Daniel Pennac. A talented storyteller, his books attract with simplicity, ironic

character, and playful aspect. With his creativity, the author caused a real “Pennacomania” not only in his homeland, but also in many other countries. The study analyzes three main directions of the writer’s creativity: family and childhood, adventures, and literature. He widely uses his personal experience as a reader, novelist, and teacher, rethinking the place and role of literature in education and everyday life. In the “Saga about the Malaussène” the author features the life of the large Malaussène family, led by the eldest brother Ben, in the context of life in the multinational Parisian quarter of Belleville. Ben has the ability to attract various kinds of adventures and troubles. He himself acts as a scapegoat, working first in a large store, and then in a book publishing house. His life, full of adventures, is associated with the upbringing of younger brothers and sisters and with literature. The author mythologizes both the characters of the saga and the artistic reality of his works, revealing in the center of his creativity the myth of the scapegoat. The theme of childhood is associated with the trilogy about the boy Kamo, who is concerned with problems, friendships, communication, family. A special place in the work of D. Pennac is occupied by essayism, in particular, reflections on military service, reading, the place of the book in human life. In the book “Like a Novel,” French writer Daniel Pennac formulated ten key rules of children’s reading and thus created a kind of declaration of reader’s rights. In all his works, D. Pennac rethinks the place and role of literature in education and everyday life. Regardless of the genre, his books share a unity of tone, language, style.

Key words: *detective, essay, prose, French literature, novel, scapegoat, mythologizing.*

Даніель Пеннак (французькою Daniel Pennac, справжнє ім'я – Даніель Пенначіоні, Daniel Pennacchioni) – сучасний французький письменник, прозаїк, есеїст, автор детективних і дитячих творів. У Франції популярність його творчості в останні десятиліття спричинила так звану пеннакоманію. Його успіх пояснюється кількома причинами. Він описує сучасний Париж, зокрема багатонаціональний район робітничого класу Бельвіль, 20-й округ Парижу. Його книги приваблюють простотою, іронічним характером та ігровим аспектом. Крім того, у його творах реальність межує із фантазією, що завжди приваблює читачів.

У 1990 році Д. Пеннак отримав приз Inter Book за роман «Маленька торговка прозою». Його творчість відзначена міжнародною премією Гринцане-Кавур (2002 рік), літературною премією Ренодо за «Шкільні страждання» (2007 рік). Він був названий одним із кращих романістів року газетою Le Figaro (1989–1990). За переклад книги Д. Пеннака «Око Вовка» англійською мовою Сара Адамс отримала премію Марша для дитячої літератури в перекладі (2005 рік). Премією Сезар був відзначений у березні 2013 року мультфільм, в основі якого лежав сценарій Д. Пеннака. У 2008 році письменник отримав гран-прі премії Blue Metropolis за всю творчість. Він придумав і написав сценарій для анімаційного фільму «Ернест і Селестина», номінованого на премію «Оскар» і премію «Енні» у 2014 році, а також інші романи, адаптовані для кінематографа, такі як «Панове діти» та «Усе для людоджерів». Останній був екранізований у 2013 році режисером Ніколя Бері.

У вітчизняному літературознавстві творчість Д. Пеннака не була предметом спеціальних наукових досліджень. Виняток становлять праці Інеси Єрмоленко, яка вивчала творчість прозаїка в лінгвістичному та лінгвопоетичному контексті. Серед зарубіжних, зокрема французьких, дослідників, до окремих аспектів художнього доробку та стилю французького письменника зверталися П'єр Мікуель [1], П'єр Вердагер [2], Ів Рутер [3], Марі Франс-Руар [4], Анні-Марі Ное-Лоуер [5]. Отже, у сучасних дослідженнях відсутній цілісний літературознавчий аналіз та огляд всієї творчості Даніеля Пеннака. Тому метою статті є дослідити творчість французького письменника від есеїстики до романів і повістей для дітей, враховуючи тематику й авторську стильову манеру.

Для реалізації поставленої мети використано культурно- та порівняльно-історичний, комплексний і міфопоетичний методи дослідження, що уможливили визначення поліфонії

тематики та проблематики, мотивів і образів творів Д. Пеннака, їхнього зв'язку з конкретними історичними подіями та проблемами доби. Так, культурно-історичний метод дав змогу розглянути творчість письменника в контексті історичної епохи, соціального й регіонального середовища, особливостей полікультурного та багатонаціонального паризького району Бельвіля. Порівняльно-історичний метод забезпечив розкриття специфіки і взаємопроникнення сюжетів, вивчення художніх творів митця в контексті всього історичного розвитку, як суспільного, так і художнього, а також визначення естетичної специфіки прози письменника. Взаємодія названих методів надала дослідженню комплексного характеру, збагатила конкретні спостереження, узагальнення та конкретизувала висновки до аналізованого матеріалу.

Народився Даніель Пеннак 1 грудня 1944 року в Касабланці, Марокко. Він четвертий і останній хлопець у родині. Його батько військовий, тому родина часто змінювала місце проживання від Африки й Азії до Європи, а згодом оселилася в селищі Ла-Коль-сюр-Лу в Приморських Альпах у Франції. Коли він говорить про свого батька, то порівнює це із читанням: «Для мене задоволення від читання пов'язане з димовою завісою, якою мій батько оточував себе, читаючи свої книги. І він очікував лише одного – щоб ми підійшли до нього, сіли й почитали з ним, і це те, що ми зробили» [6, с. 12]. Даніель проводив частину свого навчання в школі-інтернаті, повертаючись додому лише в кінці семестру. Про свої шкільні роки він розповідає: «Я був поганим учнем, був переконаний, що ніколи не складу бакалавра» [7, с. 24]. Проте завдяки інтернатським рокам у нього розвинувся смак до читання. Дітям не дозволяли читати, як він згадує в есе «Як роман» (*Comme un roman*): «Тож те читання було тоді підривним актом. До відкриття роману додалося хвилювання непокори» [1, с. 35]. Вивчення літератури привело його до викладання з 1969 по 1995 рік у середній школі в Суассоні та Парижі. Його перша книга «Військова служба: на чий службі?» (*Le Service militaire au service de qui?*), написана в 1973 році після служби в армії, є памфлетом, який критикує великі міфи, що становлять основи національної служби: рівність, мужність, зрілість. Тоді він став Даніелем Пеннаком, змінивши ім'я, щоб не нашкодити батькові.

У 1979 році Даніель Пеннак переїхав на два роки до Бразилії, а після повернення за пропозицією популярного французького письменника Жана-Бернара Пуї написав перший детективний роман «Усе для люджерів» (*Au joie des ogres*). Опублікував твір 1985 року в *Série Noire* видавництва «Галлімар» (*Gallimard*). Роман настільки зацікавив читачів, що письменник вирішив продовжити історію про Бенжамена і створив «Сагу про Малоссенів», до якої згодом увійшли «Фея Карабіна» (*La Fée Carabine*, 1987), «Маленька торговка прозою» (*La petite marchande de prose*, 1989), «Пан Малоссен» (*Monsieur Malaussène*, 1995), «Пан Малоссен у театрі» (*Monsieur Malaussène au théâtre*, 1996), «Християни і маври» (*Des Chrétiens et des maures*, 1996), «Плоди пристрасті» (*Aux fruits de la passion*, 1999). Усі ці романи створені в детективно-гумористичному жанрі й опубліковані у видавництві «Галлімар». Через 20 років письменник продовжив легендарну сагу романом «Справа Малоссена – Вони брехали мені» (*Le cas Malaussène 1: Ils m'ont menti*, 2017). Минулого року вийшла заключна частина саги «Справа Малоссена 2: Термінус Малоссен» (*Le Cas Malaussène 2: Terminus Malaussène*, 2023), у якій автор «вирішив запропонувати своїм читачам фінал у вигляді веселого апокаліпсиса, який запам'ятається» («Галлімар»). Ці романи були перекладені більше ніж 20 мовами і продані тиражем понад 5 мільйонів примірників по всьому світу. Про останню частину саги видавництво «Галлімар» зазначило: «Сага про Малоссенів утворює унікальну фреску, яка об'єднала величезну спільноту захоплених читачів у Франції та в різних країнах навколо ніжних і божевільних пригод неконтрольованого племені» [8].

Даніель Пеннак урізноманітнює свою творчість ще однією тетралогією для дітей, у якій герої – представники дитячого всесвіту, стурбовані школою та дружбою: «Камо і агентство Вавилон» (Камо: L'agence Babel, 1992), «Камо і я» (Камо et moi, 1992), «Втеча Камо» (L'Évasion de Камо, 1992) і «Камо, ідея століття» (Камо: L'idée du siècle, 1993). Ці романи – результат особистих спогадів. «Камо – це школа, яка перетворилася на школу мрії», – зауважив автор. Крім цих творів, є й інші: есе про читання *Comme un roman*, дві роботи у співпраці з фотографом Робером Дуано та *La débauche*, комікс із Жаком Тарді. У 1995 році Д. Пеннак закінчив викладацьку діяльність, щоб повністю присвятити себе літературі. Проте він продовжує контактувати зі студентами, регулярно відвідуючи заняття.

У «Шкільних стражданнях» (*Chagrin d'école*, Gallimard, 2007) він досліджує спустошення, спричинене страхом як серед учнів, які перебувають у труднощах, так і серед їхніх батьків чи вчителів, і пропонує шляхи усунення цієї основної причини академічної неуспішності.

У його творчості, незалежно від жанру, домінують три головні напрями: родина і дитинство, пригоди та література: «Він завжди зупиняється на межі мрії та реальності, між фантазією та реалізмом. Однак плюралістичний і жвавий всесвіт його книг, а також барвистість і свіжість його стилю, пригоди, які виділяють його серед авторів детективних романів і наукової фантастики, дозволяють йому “триматися на землі”» [9, с. 95].

Як і багато постмодерністських авторів, Д. Пеннак по-новому осмислює сімейну тему. Для родини Малоссенів – героїв однойменної саги – важливими є взаємопідтримка, хоча при цьому кожен із них відстоює своє право на вибір і щастя. Ідея сім'ї і єднання є основою для представників роду Малоссенів, джерелом рівноваги, яке дає змогу не загубитися у світі та не потонути в абсурдності існування. Очолює родину Бенжамен Малоссен, старший серед дітей, який для своїх братів і сестер є водночас і матір'ю, і батьком. Бену 30 років, він живе в Парижі в бідному кримінальному районі Бельвіль разом зі своїми молодшими братами (Жеремі та Малюк) і сестрами (Луна, Клара і Тереза), а також собакою Жуліусом. Їхня мати весь свій час приділяє особистому життю, унаслідок чого в неї народжуються нові діти, головним вихователем яких стає старший брат: «Статус Бена в родині неповноцінний: із дітьми він не зовсім батько і не старший брат, із матір'ю – не зовсім син» (Александрова. Дрогобич. С. 93–98). Матері, дуже вільної і розкутої, майже ніколи немає поряд із родиною. Вона постійно вагітна й символізує творчу силу, початок життя. Вона здатна відродити хворих у «Християнах і маврах», відновити радість жити й любити своїх дітей у найскладніші та найнеочікуваніші моменти.

Бен має дівчину Джулію і працює спочатку у великому магазині, а згодом у видавництві, але всюди виконує роль цапа відбувайла. Серед його обов'язків – брати на себе провину за неякісний або поламаний товар. За вигаданою директором магазину легендою, він ніби працює у відділі контролю, і коли з'являються незадоволені покупці, директор всю провину перекладає на Бенжамена, обіцяючи оштрафувати і звільнити його. Сльози і вибачення Бена так розчулюють покупців, що вони забирають свій позов, погоджуючись на заміну товару [10].

Образи родини Малоссенів міфологізовані. У романі «Усе для люджерів» образ Терези близький до міфологічного образу провидиці Касандри, якій так само ніхто не вірив. Цей мотив пророцтва має продовження і в наступних частинах саги. Образ матері Бена пов'язаний із матір'ю-природою, родючістю, плодючістю життя, бо в неї є діти, але вона ніколи не піклується про них. У розмові Бена з матір'ю відчувається іронічне ставлення до неї: «Я вже точно знаю, скільки їй знадобиться часу, щоб відповісти на власні запитання, тому обережно кладу слухавку на покривало, йду на кухню і варю собі каву по-турецькому з гарною пінкою. Коли я повертаюся до кімнати, слухавка продовжує аналіз особистості матері...» [11, с. 19].

Образ Клари, молодшої сестри Бена, до якої він відчуває найтепліші емоції, пов'язаний із давньогрецькою богинею Артемідою, покровителькою жіночої цноти і всього живого на землі. Жіноче ім'я Клара, що трактується як «світла», «ясна», вважалось одним з епітетів богині Артеміди.

Детальніше про характеристику образів можна почитати в статті «Міфологізація дійсності в романі Даніеля Пеннака "Усе для люджерів"» [12].

Будинок родини Малоссенів колись був крамницею, а для них став символом щасливого дитинства, любові та прихистку. Він, як і весь район Бельвіля, став своєрідним оазисом, що об'єднав самотніх і загублених, розчарованих і нещасних.

Близьким оточенням Бенжамена є не тільки родина, а й багатонаціональна та багатокультурна спільнота Бельвіля. Доля Бена невід'ємно пов'язана із цим районом і його мешканцями: він живе напруженим життям між роботою, вихованням братів і сестер та вагітною матір'ю. Також він піклується про дідусів у реабілітаційному центрі для наркозалежних, яких Джулія довірила йому. Він захищає свого друга Хадуша і намагається приховати компрометуючі фотографії, на яких молодий білявий інспектор жорстоко б'є арабів під час «ратонади». Щоб відволіктися, Бенджамін грає в шахи зі своїм давнім другом Стожилковичем, мудрішим сербсько-хорватським революціонером, який щонеділі возить місцевих бабусь у своєму автобусі, таким чином змушуючи їх знову відкрити свою молодість, а також, чого Бен не знає, навчає їх самообороні в підпіллі Бельвіля.

Тож паризький район Бельвіль потрапив у вир міжкультурних потрясінь, капіталістичних і дегуманізуючих махінацій, а також радощів і труднощів щоденного виховування як гідних «братів сім'ї» безлічі братів і сестер. Усе це підсилюється детективними інтригами, жахливими злочинами, чорним гумором, розслідуваннями, зарядженими пістолетами, таємничими самогубствами, змовами, соціальною критикою. А фірмовий гумор і тонка іронія роблять стиль Д. Пеннака неповторним і пізнаваним.

У сазі про Малоссенів поєднуються елементи нуарного роману, кримінальної інтриги, соціальної критики з темними змовами і карнавальною атмосферою, гострим гумором та іронією, завдяки чому можна віднести його до чорного роману та до жанру іронічного детективу. У статті «Традиції французького нуару в романі Даніеля Пеннака «Усе для люджерів»» ми проаналізували особливості французького нуару й етапи його розвитку, виділили риси цього жанрового різновиду в романі досліджуваного автора [13].

Даніель Пеннак – один із тих авторів, чий стиль легко пізнаваний. Незалежно від жанру його книги поділяють єдність тону, мови, стилю, що дає змогу сказати – «це Пеннак». Крім того, літературні критики називають його стиль живим, смачним, забавним за будь-яких обставин. Йому вдається створити всесвіт «і гіперреалістичний, і схожий на мрію» (Галлімар), міцно закріплений у повсякденному житті.

Крім художньої прози, в доробку Д. Пеннака є численні есеї, спогади та сценарії. Для багатьох Д. Пеннак – це перш за все есеїст, який широко використовує свій особистий досвід читача, романіст і викладач, який переосмислює місце та роль літератури в освіті й повсякденному житті.

Суть його філософії викладена в есе «Як роман» (*Comme un roman*, 1992), опублікованому в 1992 році. Ця книга стала бестселером у Франції. Д. Пеннак говорить про те, що із самого дитинства всі люблять книжки, але, дорослішаючи, забувають про це. Він засуджує батьків і систему освіти, які не прищеплюють дитині любові до книжки й читання. Діти читають класичні художні твори лише в навчальних закладах, але не читають для особистого задоволення, не читають саме так, як подобається їм.

У книзі «Як роман» французький письменник Даніель Пеннак сформулював 10 правил дитячого читання. Ці правила, названі самим автором «нерозбірливими правами читача», допомогли зацікавити процесом читання багатьох дітей, тому їх можна сміливо рекомендувати як програму з розвитку дитячого читання. Письменник створив своєрідну декларацію прав читача, основними положеннями якої є такі:

1. Право не читати. Не змушуйте дитину читати силою. Придумайте способи, як зацікавити її читанням.

2. Право перескакувати. Дитина має право перегортати нудні сторінки (наприклад, описи природи) і читати те, що їй цікаво.

3. Право не дочитувати. Ніколи не змушуйте дитину дочитувати до кінця книгу, яка її не зацікавила. У цьому світі так багато цікавого, ваша дитина обов'язково знайде те, що їй сподобається!

4. Право перечитувати. Дозволяйте перечитувати улюблену книгу стільки разів, скільки дитина хоче.

5. Право читати, що потрапило. На перший погляд, це правило здається дискусійним, але воно важливе. У шкільному світі кожна дитина відчуває достатньо заборон, тому в домашньому читанні вона повинна мати повне й беззастережне право самій вибирати книгу для читання. Дозвольте їй робити це, виключивши з поля вибору небезпечні книги.

6. Право на боваризм (захоплено-піднесене ставлення до прочитаного, небажання побачити межу між фантазією і реальністю). Ніколи не висміюйте ідеали підлітків, будьте толерантні, навіть якщо ви розумієте, що улюблений герой вашої дитини далекий від реального життя.

7. Право читати де завгодно. Не забороняйте дитині читати в ліжку, в метро або автобусі, навіть за їжею. Якщо дитина бере із собою книгу, це найкраще, чого ви могли б домогтися: вона полюбила читання!

8. Право читати вголос. Іноді дитина може захотіти прочитати вам вголос ту частину, яка їй особливо сподобалася. Вислухайте її, приділіть їй час. Читання вголос корисне: воно розвиває дикцію, слухову і зорову пам'ять. Але головне, це означає, що дитина хоче розділити з вами радість від прочитаного. Цінуйте це!

9. Право встромлятися («дістати з полиці першу-ліпшу книгу, відкрити її на будь-якій сторінці й зануритися на хвилинку, бо в нашому розпорядженні тільки ця хвилинка і є»). Ніколи не забороняйте цього! Навіть дві прочитані сторінки розширюють світогляд. Якщо читачеві потрапила до рук книга, до якої він поки «не доріс», це також несе користь: книга обов'язково залишиться в пам'яті і дитина згадає про неї в потрібний момент.

10. Право мовчати про прочитане. Нормально, якщо дитина не хоче обговорювати з вами прочитане. Швидше за все, це означає, що зараз вона до цього не готова, але зовсім не свідчить про те, що читач залишився до книги байдужий. Не витягуйте з дитини інформацію, просто почекайте [14].

Принцип, який лежить в основі есе Д. Пеннака, – це принцип задоволення від читання. Воно не має бути винагородою чи покаранням. Це має бути насолода вільним читанням. Таким чином він представляє нам свою концепцію ідеального читача, а точніше – ідеального читання.

Висновки. Творчість Д. Пеннака та його художні пошуки підпорядковані естетико-філософським поступам початку ХХІ століття і дозволяють віднести прозаїка до когорти діячів сучасного французького письменства, які, продовжуючи традиції своїх попередників, переосмислюючи сторінки минулого, розширювали ідейно-тематичні обрії літератури, шукали нові способи вираження дійсності, виявили оригінальність художнього мислення.

У творчості Д. Пеннака синкретичне поєднання постмодернізму з елементами натуралізму, екзистенціалізму слугує засобом творення нової естетичної реальності, у якій автор об'єднує різнонаціональні та полікультурні світи.

Дослідження творчості Д. Пеннака дає змогу дійти висновків, що у його творчості тісно переплітаються три основні теми: родина, дитинство і література. За результатами аналізу есеїстики та художньої прози митця виявлено такі визначальні особливості його стилю, як використання гумору, авторської іронії та самоіронії, прийомів міфологізації, викриття, прозріння, різноманітність суспільних, філософських і психологічних проблем доби тощо.

Література:

1. Miquel P. Littérature XXe siècle. Paris : Bertrand Dreyfus, 1992. P. 830.
2. Verdaguer P. La séduction policière. Alabama : Summa Publications, 1999. P. 106.
3. Reuter Y. Introduction à l'analyse du roman. Paris : Bordas, 1991. P. 123.
4. Rouart M.-F. L'exhibition des interdits. Daniel Pennac. Au Bonheur des ogres. Interferences. Rennes : Presses universitaires de Rennes, 1998. P. 209–222. URL: <https://books.openedition.org/pur/48217> (дата звернення: 22.01.2024).
5. Noe-Loyer Anne-Marie. Le Bouc Emissaire dans *La Fée Carabine* de Daniel Pennac. OpenEdition Books. URL: <https://books.openedition.org/pur/64688>.
6. Pennac Daniel. Comme un roman. Paris : Gallimard, 2015. 197 p.
7. Pennac Daniel. Chagrin d'école. Paris : Gallimard, 2007. 304 p.
8. Daniel Pennac met le point final à la série des Malaussène. LeDevoir. URL: <https://www.ledevoir.com/culture/771095/daniel-pennac-met-le-point-final-a-la-serie-des-malaussene> (дата звернення: 22.01.2024).
9. Kunešová Květuše. Daniel Pennac, auteur inclassable. Études romanes de Brno. 2003, vol. 33, iss. 1, pp. 93–98. URL: <https://digilib.phil.muni.cz/sites/default/files/pdf/113320.pdf> (дата звернення: 14.01.2024).
10. Александрова Г. О. Іронічний підтекст роману Д. Пеннака «Усе для людоджерів». *Вчені записки Таверійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. Київ : Гельветика, 2021. Том 32 (71). № 1. Ч. 3. С. 100–104.
11. Пеннак Даніель. Усе для людоджерів. Київ : К.І.С., 2015. 228 с.
12. Александрова Г. О. Міфологізація дійсності в романі Даніеля Пеннака «Усе для людоджерів». *Актуальні тенденції викладання української літератури: матеріали Восьмого регіонального наук.-практ. семінару (16 квітня 2020 р.)* / [ред. кол. О. П. Новик (голова) та ін.]. Бердянськ : БДПУ., 2021. С. 6–10.
13. Александрова Г. О. Традиції французького нуару в романі Даніеля Пеннака «Усе для людоджерів». *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія. Одеса : Гельветика, 2020. № 46. Том 3. С. 12–15.
14. Александрова Ганна. Той, хто читає вголос, увесь як на долоні перед очима, які слухають. Вивчення творчості Даніеля Пеннака в 11 класі. *Зарубіжна література в школах України*. 2021. № 1. С. 16–19.

References:

1. Miquel, P. (1992). Littérature XXe siècle. Paris: Bertrand Dreyfus. P. 830.
2. Verdaguer, P. (1999). La séduction policière. Alabama: Summa Publications. P. 106.
3. Reuter, Y. (1991). Introduction à l'analyse du roman. Paris: Bordas. P. 123.
4. Rouart, M.-F. (1998). L'exhibition des interdits. Daniel Pennac. Au Bonheur des ogres. Interferences. Rennes: Presses universitaires de Rennes. P. 209–222. Retrieved from: <https://books.openedition.org/pur/48217>.
5. Noe-Loyer, Anne-Marie. Le Bouc Emissaire dans *La Fée Carabine* de Daniel Pennac. OpenEdition Books. Retrieved from: <https://books.openedition.org/pur/64688>.
6. Pennac, Daniel (2015). Comme un roman. Paris: Gallimard. 197 p.
7. Pennac, Daniel (2007). Chagrin d'école. Paris: Gallimard. 304 p.

8. Agence France-Presse à Paris (2022). Daniel Pennac met le point final à la série des Malaussène. LeDevoir. Retrieved from: <https://www.ledevoir.com/culture/771095/daniel-pennac-met-le-point-final-a-la-serie-des-malaussene>.

9. Kunešová, Květuše (2003). Daniel Pennac, auteur inclassable. *Études romanes de Brno*. vol. 33, iss. 1, pp. 93–98. Retrieved from: <https://digilib.phil.muni.cz/sites/default/files/pdf/113320.pdf>.

10. Aleksandrova, H.O. (2021). Ironichni pidtekst romanu D. Pennaka "Use dlya ludozheriv" [Ironic subtext of the novel by D. Pennac "Everything for Cannibals"]. *Vcheni zapysky Tavriyskoho universytetu imeni V.I. Vernadskogo. Seria: Filologia. Zhurnalistyka*. Kyiv: Gelvetyka. Tom 32 (71). Ch. 3. P. 100–104 [in Ukrainian].

11. Pennac, Daniel (2015). *Use dlya lyudozheriv [Everything for Cannibals]*. Kyiv: K.I.C. 228 p. [in Ukrainian].

12. Aleksandrova, H.O. (2021). Mifologhizatsia diysnosti v romani D. Pennaka "Use dlya ludozheriv" [Mythologization of reality in the novel by Daniel Pennac "Everything for Cannibals"]. *Aktualni tendentsiyi vykladannya ukrainskoi literatury: materialy Vosmogho rehionalnogho nauk.-prakt. seminaru* (16 kvitnya 2020 r.). Berdyansk: BDPU. P. 6–10 [in Ukrainian].

13. Aleksandrova, H.O. (2020). Tradytsii frantsuzkogho nuaru v romani Daniela Pennaka "Use dlya ludozheriv" [Traditions of French noir in the novel by Daniel Pennac "Everything for Cannibals"]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnogho ghumanitarnogho universytetu. Ser.: Filologhiya*. Odesa: Ghelnetyka. № 46. Tom 3. P. 12–15 [in Ukrainian].

14. Aleksandrova, Hanna. (2021). Toy, khto chytaye vgholos, uves yak na doloni pered ochyma, yaki slukhayut. Vyvchennia tvorchosti Daniela Pennaka v 11 klasi [He who reads aloud, is all as in the palm of his hand before the eyes that listen. Studying the works of Daniel Pennac in 11th grade]. *Zarubizhna literatura v sholakh Ukrainy*. № 1. P. 16–19 [in Ukrainian].